

УДК 339.5:629.7

Ю.В. Бухун, здобувач

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», м. Київ, Україна

Інвестиційні аспекти корпоратизації підприємств космічної галузі України

У статті розкрито сутність процесу корпоратизації підприємств космічної галузі України. З'ясовано основні завдання, особливості та вимоги до процесу корпоратизації підприємств космічної галузі в Україні та її інвестиційні аспекти. Визначено перспективні проекти, в яких українські космічні підприємства приймають участь, як об'єкти інтегрованих структур. Виділено основні загрози і шляхи економічного розвитку космічної галузі України.

космічна галузь, корпоратизація, інтегрована структура, інвестиції, фінансування, міжнародна науково-технічна співпраця

Ю.В. Бухун, соискатель

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт», г. Киев, Украина

Инвестиционные аспекты корпоратизации предприятий космической отрасли Украины

В статье раскрыта сущность процесса корпоратизации предприятий космической отрасли Украины. Выяснены основные задачи, особенности и требования к процессу корпоратизации предприятий космической отрасли в Украине и ее инвестиционные аспекты. Определены перспективные проекты, в которых украинские космические предприятия принимают участие, как объекты интегрированных структур. Выделены основные угрозы и пути экономического развития космической отрасли Украины.

космическая отрасль, корпоратизация, интегрированная структура, инвестиции, финансирование, международная научно-техническое сотрудничество

Постановка проблеми. Галузь космічної промисловості кожної технологічно розвиненої країни належить до стратегічних та пріоритетних, відіграє значну роль у функціонуванні держави в цілому. Розвиток сучасних космічних технологій є одним з найсуттєвіших вимірників потужності держави на світовому ринку. Основними індикаторами, що визначають готовність вітчизняних космічних підприємств до етапу реформування є підвищення жорсткості умов ринкової конкуренції, вимоги до зниження витрат виробництва, потреба у максимізації ефективності управлінсько-виробничих структур, диверсифікація ринків збуту готової продукції та комплектуючих, забезпечення потреби у залученні зовнішніх інвестицій та вчасна підтримка платоспроможності й санації космічних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади процесу корпоратизації підприємств розглядаються у працях як вітчизняних, так й зарубіжних вчених-науковців, таких як, О. Власюк [12], С. Лісовенко [10], В. Фельдман [13], А. Шевцов [14, 15] та інших. Проблеми управління діяльністю, розвитку та підвищення інвестиційного потенціалу підприємств космічної галузі чи на усіх рівнях економіки висвітлено у роботах українських та іноземних науковців О. Бабири [1], Ю. Банахевича [2], Ю. Бухуна [3; 4], О. Джури [5; 6] та інші. Однак, головними проблемами, які потребують невідкладного вирішення, є існуючий дисбаланс між вимірниками рівня космічного потенціалу України та його фактичного впливу на стан задоволення наявних загальнодержавних потреб; тривала відсутність ефективної державної політики у сфері космічної діяльності, а також необхідністю реформування інвестиційних аспектів розвитку зазначеної сфери. Основний зміст вирішення

вищезазначених проблем полягає у забезпеченні ціленаправленого, покрокового процесу переходу більшості оборонно-промислових підприємств, у тому числі космічних, на принципи, які є рушійною силою ринкової економіки, основним мотивом дотримання яких є збільшення ефективності використання їх внутрішніх резервів, структурних перетворень, в тому числі ефективної корпоратизації, і впровадження передових сучасних інформаційно-управлінських технологій.

Постановка завдання. Метою даної наукової статті є визначення основних інвестиційних аспектів корпоратизації підприємств космічної галузі в Україні в умовах сьогодення. Щоб досягти поставленої мети, маємо вирішити ряд завдань, до яких нами віднесено: визначення основоположних напрямків інвестиційної спрямованості процесу корпоратизації суб'єктів господарювання досліджуваної галузі; з'ясування завдання та вимоги до процесу корпоратизації підприємств космічної галузі України; аналіз світового досвіду процесу корпоратизації підприємств космонавтики; визначення найбільш прийнятної моделі інтегрованих структур (далі - ІС) для підприємств космонавтики в сучасних умовах глобалізації; дослідження механізму державного регулювання питань процесу корпоратизації підприємств космічної галузі України; визначення перспективних проектів, в яких українські космічні підприємства приймають участь, як об'єкти інтегрованих структур; виділення основні загрози і шляхів економічного розвитку космічній галузі України.

Виклад основного матеріалу. Підвищення ефективної діяльності космічних підприємств, в умовах всеосяжної глобалізації, ґрунтується на процесі їх корпоратизації, з метою інтеграції кількох успішних суб'єктів для ефективної конкуренції на світовому ринку. Даний процес передбачає виділення безперспективних виробництв з оперативним ухваленням рішень щодо їх перепрофілювання або ліквідації та раціональне за складом та організаційною формою об'єднання підприємств в корпоративні структури з можливим наступним створенням потужних холдингів, конкурентоспроможних на національному та міжнародних ринках. Варто наголосити, що космічна галузь входить до складу оборонно-промислового комплексу (далі - ОПК) України, який повністю знаходиться під контролем уряду країни, оскільки є необхідною складовою забезпечення національної безпеки держави.

Функціонування та розвиток організацій та підприємств космічної галузі потребує неабияких фінансових вкладень. Слід зауважити, що інвестиційні аспекти процесу внесення змін до організаційно-правової форми суб'єктів господарювання досліджуваної галузі можуть розглядатися у двох напрямках:

- забезпечення відповідного державного врегулювання та фінансової підтримки діяльності організацій та підприємств космічної галузі;
- сприяння поживленню інвестиційної активності національних та закордонних приватних інвесторів з метою розширення меж національного виробництва та налагодження міжнародного співробітництва [3, с. 30].

Основними вимогами до процесу корпоратизації у галузі космічної діяльності в сучасних умовах воєнно-політичної нестабільності є: належне забезпечення підтримки на державному рівні, в тому числі створення структурованої та впорядкованої нормативно-правової бази з урахуванням потреб національної безпеки й оборони країни та реалізації інноваційно-інвестиційного виробничого потенціалу аналізованої космічної галузі України; створення потужного науково-технічного потенціалу галузі; вчасне врегулювання діяльності й санація підприємств космонавтики і вдосконалення їх систем управління із забезпеченням жорсткого підбору дієздатних керівників; інтеграція в європейський та євроатлантичний простір, зокрема співробітництво України з Європейським космічним агентством (European Space Agency, ЄКА) та країнами Європейського Союзу, зокрема Польщею та Балтійськими країнами.

Основними завданнями, які необхідно при цьому вирішити, є: забезпечити злиття промислового та фінансового капіталу в галузі космонавтики; впровадити ринкові механізми управління й ціноутворення; технічне переоснащення виробничих структур із переходом на сучасне високопродуктивне обладнання й нові технології, що дасть змогу космічним підприємствам та організаціям самостійно і своєчасно пристосовуватися до ринкових потреб [14, с. 121]; сконцентрувати науково-технічний та виробничий потенціал, зокрема у спосіб формування великих ІС, конкурентоспроможних на внутрішньому і зовнішньому ринках. визначити орієнтир створення «технологічних корпорацій» - підприємств та організацій, діяльність яких забезпечують єдиний технологічний цикл розробки, виробництва, реалізації та післяреалізаційного обслуговування високотехнологічної продукції; підтримувати процес інвестування невеликих проектів зі створення та виробництва продукції для цілей цивільного використання з ряду надточних космічних розробок; залучення Міністерства економічного розвитку та торгівлі до розробки програми імпортозаміщення необхідних комплектуючих для впровадження завершеного циклу виробництва ракетно-космічної техніки тощо.

Світовий досвід США, країн Західної Європи (зокрема таких країн, як Німеччина, Велика Британія, Іспанія, Італія та Франція), Російської Федерації та країн пострадянського простору свідчить, що корпоратизація підприємств космічної галузі:

1) має бути підпорядкована принципам, які впливають із загальних постулатів теорії управління; зумовлюватися організаційно-економічною сутністю ринкових процесів в економіці; не виходити за межі відповідного нормативно-правового поля; спрямовуватися на досягнення загальноприйнятих фінансово-економічних показників діяльності вітчизняних підприємств, установ та організацій; повинна сприяти забезпеченню їх спроможності виконувати свої зобов'язання перед кредиторами та підтримці виробництва конкурентоспроможної продукції.

2) потребує об'єднання промислового і банківського капіталу, що є важливою умовою створення ефективно функціонуючого механізму інвестування, впровадження нових технологій та налагодження зв'язків коопераційних, розроблення й виробництва складної наукоємної продукції.

3) дає можливість здійснити концентрацію їх капіталу, ліквідувати дублювання виробничих потужностей, підвищити конкурентоспроможність виробництв і забезпечити можливості державного контролю за кожним господарюючим суб'єктом, зменшити накладні витрати і собівартість продукції, що виробляється, створити великі науково-виробничі ІС, забезпечити стабільний платоспроможний попит на продукцію.

4) реалізується в таких організаційно-правових формах, як корпорації, холдинги, концерни, конгломерати, консорціуми, синдикати, асоціації, трести, відкриті акціонерні товариства та ін., основою формування і функціонування яких є процеси диверсифікації, концентрації, спеціалізації, синергії виробництва й капіталу. В такому випадку на долю держави припадає 40%+ «золота акція», іншу долю складають галузеві фінансові інституції та іноземні, вітчизняні чи змішані приватні інвестори [1, с.11; 12, с.359].

Враховуючи обставини, в яких опинилася ракетно-космічна галузь в Україні, втративши основного стратегічного партнера – Російську Федерацію, яка формувала значний сегмент попиту на ринку науково-технічних розробок у вищезгаданій галузі вітчизняного виробника, а також становила частину безперервного виробничого циклу ракетно-космічної техніки, сформованого ще за часів СРСР – існує значна необхідність у її реформуванні. Механізм державного регулювання процесу реформування

діяльності підприємств, установ та організацій у космічній галузі України, шляхом корпоратизації відображена на рис. 1.

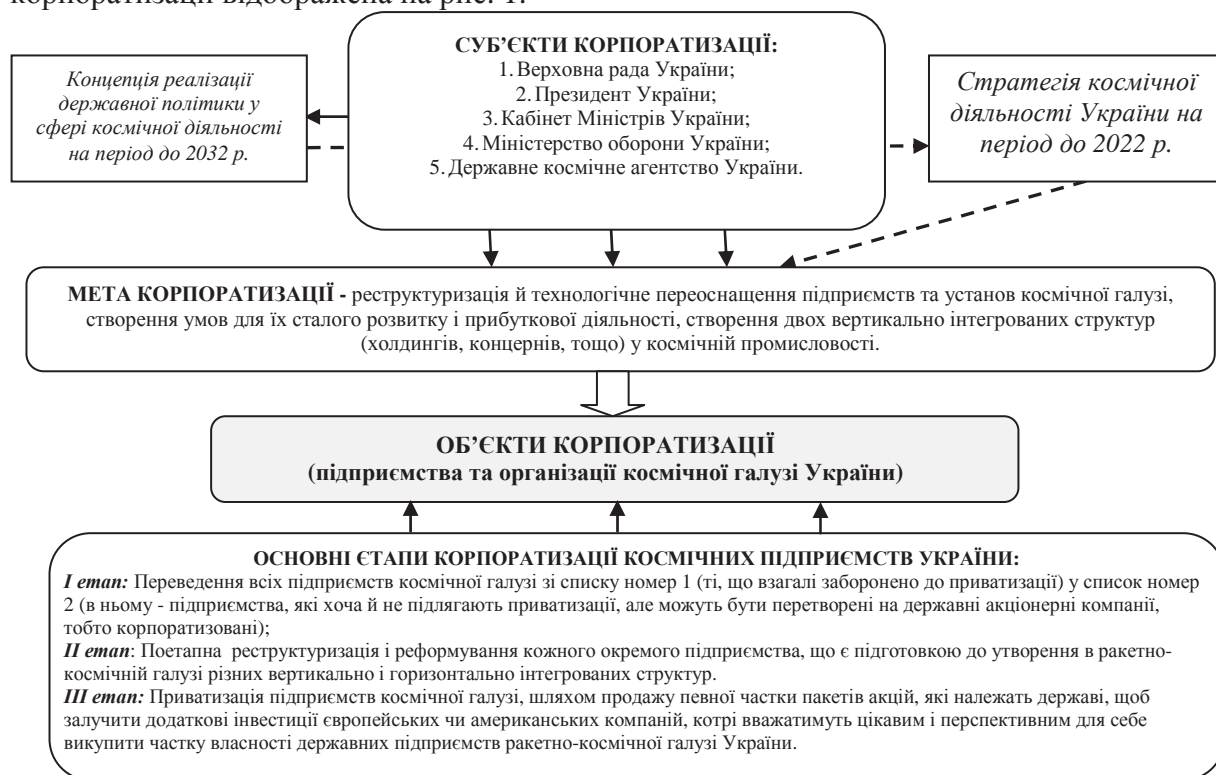

Рисунок 1 – Механізм державного регулювання процесу корпоратизації підприємств космічної галузі в Україні

Джерело: розроблено автором на основі [5;7;11;13].

Основним суб'єктом процесу корпоратизації в нашій державі є Державне космічне агентство України (ДКАУ). Відзначимо, що у сферу управління ДКАУ включено 26 суб'єктів господарювання: сімнадцять державних підприємств, три акціонерні товариства, шість бюджетних установ, котрі займаються розробкою, виробництвом та реалізацією продукції як ракетно-космічного, так і некосмічного призначення. За підсумками роботи у 2014 році підприємствами, підконтрольними ДКАУ, вироблено та реалізовано продукції загальною вартістю понад 3,2 млрд. гривень, що на 4,6% більше ніж в аналогічному періоді минулого року. Більше половини продукції реалізовано на експорт, що у вартісному вимірі втричі перевищує імпорту. Фінансування ДКАУ з державного бюджету у 2014 році здійснювалось за 7-ми бюджетними програмами, обсяги яких заплановано бюджетом в обсязі 3867,426 млн. грн. Фактичне використання бюджетного розподілу становило 78,9% (3051,260 млн. грн.) [8].

Інвестиційні аспекти корпоратизації підприємств космічної галузі регулюються чинним законодавством України на перетині трьох його сфер: законодавства з питань корпоратизації підприємств, законодавства з питань космічної діяльності України, а також з питань інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, що відображено на рис. 2.

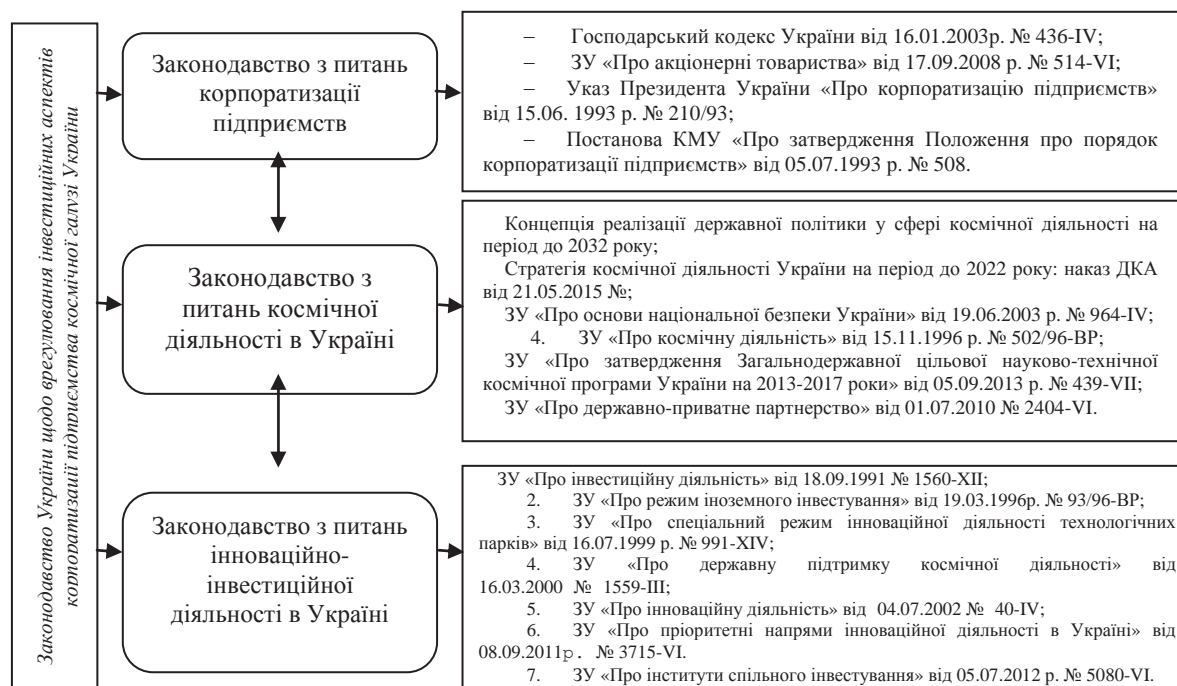

Рисунок 2 – Сфери законодавства України щодо врегулювання інвестиційних аспектів корпоративної підприємства космічної галузі України

Джерело: розроблено автором на основі [7; 9; 11].

Очевидно, що важливою умовою успішного процесу корпоративізації підприємств космічної галузі в Україні є суттєва зміна підходів до регулювання питань фінансування діючої загальнодержавної космічної програми в Україні, що запланована на виконання у період 2013–2017 рр. Також є відомим той факт, що її бюджетне фінансове забезпечення характеризувалося щорічним недовиконанням, хоча й віднесені до неї статті державного бюджету належать до захищених відповідно до чинного законодавства України, скорочення виділених асигнувань за якими є забороненим. Саме тому ДКАУ визначено у вищезгаданій програмі два пріоритетних завдання, а саме:

1. Дистанційне зондування планети Земля шляхом розгортання на орбіті угруповання космічних апаратів спостереження Землі й реалізації ефективної наземної системи щодо використання аеро-космічних даних.

2. Проведення науково-дослідної роботи у сфері розробки космічних технологій з подальшою передачею напрацювань також й у інші галузі національної економіки.

Ще одним важливим проектом, який має пряме відношення до розвитку космічної галузі України є реалізація програми проектування, виготовлення та запуску на орбіту Землі першого вітчизняного геостационарного телекомунікаційного супутника під назвою «Либідь», котрий призначений для цілей формування Національної системи супутникового зв'язку в Україні. На даному етапі вищезгадана програма фінансується за рахунок коштів приватних канадських інвесторів компанії MacDonald Dettwiler and Associates (MDA). Це стало можливим лише завдяки створенню привабливих умов для інвестування у подібні проекти та відповідної оптимальної законодавчої бази, яка, як показує досвід, розробляється індивідуально [13].

До перспективних проектів, у яких українські космічні підприємства безпосередньо приймають участь, як об'єкти інтегрованих структур, відносимо:

1) участь українських космічних підприємств у проекті «Антарес» в рамках співпраці зі США (Orbital), щодо виготовлення та запуску першої ступені ракети-носія у новій конфігурації у 2016 р.;

2) участь українських космічних підприємств у бінаціональній компанії «Алькантара-Циклон Спейс» з Бразилією щодо проекту ракети-носія «Циклон-4», де більшість сконструйованих компонентів є результатом вітчизняних розробок.

3) співпраця з космічними агентствами: Польщі (POLSA) щодо дистанційного зондування землі, Євросоюзу (ESA), Франції (CNES), США (NASA), Німеччини (DLR), Іспанії (INTA), Італії (ASI), та ін.

4) участь у проектах «Морський старт» (Sea Launch) та «Наземний старт» (Land Launch), щодо яких триває підготовка пропозицій про реорганізацію комплексів з метою оновлення їх діяльності, скорочення витрат на утримання і збільшення кількості та результативності пусків [6, с. 369].

5) участь в українсько-казахстанській компанії «Космотрас», щодо виробництва ракет-носіїв «Дніпро».

6) Співпраця провідних підприємств космічної галузі в Україні (зокрема таких як: державне підприємство «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля та державне підприємство «ВО Південний машинобудівний завод ім. О. М. Макарова»), основною метою співпраці яких мало б бути створення найновішої рушійної установки вищого ступеня для європейської РН Vega (ЄКА), а також розроблення сімейства маршових двигунів першого та другого ступенів ракет-носіїв з тягою від 120-ти до 250-ти тонн.

7) Співпраця державного підприємства «КБ «Південне», а також ДК «Укроборонпром» для того, аби зміцнити, підтримати та розширити співробітництво у галузі створення та виробництва ракетно-реактивних, а також інших видів озброєнь, основною метою яких мало б бути забезпечення національної безпеки та обороноздатності України [2; 8;13;15].

З часів проголошення незалежності України вітчизняні розробки досліджуваної галузі оборонно-промислового комплексу України використовувалися при 140 запусках ракет-носіїв з 4-рьох іноземних космодромів. Крім цього наша держава здійснювала високотехнологічні розробки на замовлення більш ніж 20 країн щодо 300 різновидів космічних апаратів. Ініціація корпоратизації підприємств космонавтики, в тому числі за умови залучення іноземних інвесторів, на державному рівні виявляється в наступних діях:

1. Звільнення 23-рьох підприємств ракетно-космічної галузі в Україні від податкового тиску щодо сплати податку на нерухоме майно, котре відмінне від земельної ділянки строком до 1 січня 2018 року відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 308 від 20 травня 2015 р.

2. Продовження звільнення 17 підприємств ракетно-космічної галузі від сплати земельного податку на земельні ділянки промислового призначення до 1 січня 2016 р., що зазначено у змінах до ПКУ (Податкового кодексу України).

3. Налагодження співпраці з європейськими партнерами з метою: виробництва та використання супутників, що дозволяють надавати об'єктивну та оперативну інформацію про пересування військ та зображення із зони АТО до Центру прийому інформації та контролю за навігаційним полем; запуск супутників в галузі дистанційного зондування планети Земля власної розробки Січ-21 з порівняно низькою роздільною здатністю у 2017 р. та Січ-2М з високою роздільною здатністю - у 2018 р. (спільно з державним підприємством «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля); запуск супутника у галузі дистанційного зондування планети Земля іноземної розробки за участю українських партнерів Січ-3 у 2017 р. Збільшення обсягів фінансування суб'єктів господарювання космічної галузі в Україні до 500 - 700 млн. грн. на рік з

метою здійснення корпоратизації вітчизняних підприємств, шляхом утворення вертикальних і горизонтальних структур.

4. Проведення переговорів з урядом Туреччини з метою створення ракетно-космічного комплексу Туреччини.

5. Розробка та наявність документації на ракетні двигуни для других, третіх, верхніх ступенів ракет із тягою у 200 тонн та 250 тонн на базі вітчизняного РД-815, котрий дозволяє при різних комплектаціях збірки одержувати тягу у 500 тонн, 750 тонн та 1000 тонн. Дана розробка націлена на американський ринок і є потенційною заміною російському РД-180 з тягою 430 тонн. Фактично РД-815 використовується в ракеті-носії «Атлас-5» - основному компоненті пускового флоту США, який забезпечує переважну більшість проектів, котрі безпосередньо пов'язані із забезпеченням національної безпеки та дослідницькими місіями.

6. Створення у довгостроковій перспективі Об'єданого українського ракетно-космічного центру «Південний» шляхом сполучення (фактичної корпоратизації) заводу ДП «Південмаш» з КБ «Південне».

7. Розпочато процес обговорення проекту «Повітряний старт», де в якості космодрому планується використання транспортного літака Ан-225 «Мрія» (котрий є чи не найпотужнішим літаком у світі за вантажопідйомністю), який розташований на ДП «Антонов» [8; 13].

Основними проблемами космічної галузі в Україні, які виникли в наслідок важкої військово-політичної ситуації та за умов економічної нестабільності в Україні, тим самим створюючи несприятливі інноваційно-інвестиційні загрози розвитку галузі є:

1) припинення військово-технічної співпраці з Російською Федерацією (за винятком взаємного постачання комплектуючих до так-званої «мирної» космічної техніки), наслідком якої є різкий спад попиту на техніку вітчизняного виробництва і спонукає космічні підприємства України до диверсифікації ринків збуту, пошуку нових партнерів та замовників;

2) зменшення обсягів товарно-промислового виробництва, а також реалізації продукції на значних об'єктах національної економіки: ДНВП «Об'єднання Комунар», державному підприємстві «ВО «Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова» («Південмаш»), державному підприємстві ВО «Київприлад», що призвело до призупинення у виробництві ракет-носіїв «Зеніт» у рамках таких проектів як «Морський старт» та «Наземний старт».

3) втрата ряду наземних об'єктів космічної галузі, зокрема Національного центру управління та випробувань космічних засобів (АРК Крим, м. Євпаторія та м. Севастополь), командно-вимірювальних систем, а також одного із найбільших в світі радіотелескопу моделі РТ-70, обладнання, яке дозволяє управляти польотами першого вітчизняного геостационарного телекомунікаційного супутника «Либідь» та апаратури, яка забезпечує функціонування наземної станції по управлінню супутниковим зв'язком.

4) припинення в майбутньому використання конверсійних ракет-носіїв виробництва українсько-казахстанської компанії «Космотрас» - «Дніпро», які використовуються в мирних цілях і є оновленою версією міжконтинентальних балістичних ракет Р-36М2 «Воєвода» та «Сатана» (SS-18 Satan), використання яких вже призупинено.

5) зтягування бразильською стороною роботи по проекту щодо потреби у спорудженні наземного комплексу під назвою «Циклон-4» на такому пусковому центрі як «Алькantara-циклон спейс», що і визначає потребу пошуку нових інвесторів-партнерів для продовження процесу реалізації програми.

У контексті світових тенденцій розвитку космічної галузі, а також обмеження можливостей фінансування даної галузі з державного бюджету, найбільш прийнятним, на нашу думку, шляхом реформування системи управління даної галузі є корпоратизація підприємств, які фактично становлять її науково-технічну та виробничу базу – державне підприємство «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля та державне підприємство «ВО «ПМЗ» ім. О.М. Макарова. Так, створення так-званої науково-виробничої та вертикально-інтегрованої галузевої структури у формі холдингу Державного підприємства «Ракетно-космічний концерн «Південний» (ДП «РКК «Південний»), повинно відбуватися при об'єднанні їх стратегій для цілей довгострокових перспектив розвитку у рамках державних концепції та програми, проте за умов збереження господарської самостійності усіх членів концерну. Управління державною часткою ДП «РКК «Південний» повинне забезпечуватися Кабінетом Міністрів України через Державне космічне агентство України, що відповідає схемі управління ракетно-космічною галуззю прийнятою в таких країнах як: США, Японії, Німеччині, Індії, КНР, та Бразилії [15]. Перш за все, даний процес забезпечить надходження інвестиційних ресурсів для підтримки існуючих випробувальних та промислових потужностей підприємств космічної галузі та активізує міжнародну діяльність й підвищення її конкурентоспроможності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, варто відзначити, що забезпечення ефективного процесу корпоратизації підприємств космічної галузі залежить від вдалого поєднання ефективної державної політики підвищення її інвестиційної привабливості та пропорційного залучення коштів позабюджетних фондів, що дасть змогу забезпечити сприятливі умови для розширення обсягів науково-практичної діяльності в космонавтиці, сформувати потужний національний ринок товарів та послуг космічної галузі й гарантувати підвищення експортного потенціалу України на світовому ринку.

У цьому контексті першочерговими заходами державного регулювання космічних підприємств за умов сучасних реалій глобалізації є: приєднання до європейської спільноти, тобто тісної співпраці з Європейським космічним агентством, зокрема щодо членства у цій організації та Європейським центром космічних досліджень та технологій; вихід вітчизняних космічних підприємств на міжнародний ринок та забезпечення конкурентоспроможності виробленої ними продукції та можливості надання послуг; стимулювання створення інтегрованих структур з оптимальним поєднанням державного, а також приватного капіталу, в тому числі капіталу потужних промислово-фінансових груп у сфері реалізації міжнародних космічних програм; стимулювання замкнутого ланцюга співпраці установ науково-освітньої діяльності та об'єктів виробництва, що забезпечує безперервність та еволюційність розвитку космічних технологій; надання податкових пільг та права пріоритетного фінансування суб'єктам господарювання, які працюють у космічній галузі України та працюють у напрямку як створення нових робочих місць, так й розвитку новітніх космічних технологій; надання привілейованої фінансової підтримки впровадженню космічних розробок українського виробництва, котрі відзначаються потужними експортними можливостями; запровадження практики державної стандартизації діяльності підприємств космонавтики відповідно до існуючих вимог ЄС.

Інвестиційна складова процесу корпоратизації підприємств космічної галузі перш за все потребує: чіткого формулювання прозорості механізмів взаємодії різних підприємств та організацій космічної галузі України з приватним сектором, тим самим забезпечуючи взаємну мотивацію їхнього залучення до практичної повсякденної діяльності; право на створення юридичних структур аналізованої галузі космосу за участю як державних, так й приватних партнерів, та при цьому частка

загальнодержавної власності яких могла б застосовуватися для реалізації різноманітних бізнес-проектів, котрі б сприяли активності діяльності України на міжнародній арені; створення свого роду запобіжників для більшості приватних інвесторів у напрямку обов'язковості збереження у їх арсеналі виробництв ракетно-космічної техніки космічної галузі України та їх всебічну підтримку, потреби консолідації активів з метою їх перспективного поділу на сегменти за новим колом бізнес-стратегій, проте зі зміщенням акцентів у бік продукування та реалізації більш прибуткової космічної продукції в процесі корпоратизації й утворення структур державно-приватного партнерства.

Список літератури

1. Бабири О.В. Особливості інвестиційної діяльності підприємств космічної галузі в сучасних умовах [Текст] / О.В. Бабири // Проблеми та перспективи інноваційного розвитку економіки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 21-22 березня 2014 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 10–12.
2. Банахевич Ю. За два-три роки Україна матиме своє угруповання супутників – голова космічного агентства [Електронний ресурс] / Ю. Банахевич – Режим доступу : http://www.ukrinform.ua/ukt/news/za_dva_tri_roki_ukrainina_matime_svoe_ugrupuvannya_suputnikiv_golova_derzavnogo_kosmichnogo_agentstva_2046754.
3. Бухун Ю.В. Розробка ефективної інвестиційної політики підприємств космічної галузі в умовах модернізації економіки [Текст] / Ю. В. Бухун // Європейські перспективи. – 2013. – № 9. – С. 29–35.
4. Бухун Ю.В. Шляхи формування механізму інвестиційного забезпечення відтворювальних процесів в космічній галузі [Електронний ресурс] / Ю. В. Бухун // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45191>.
5. Джур О.Є. Державне регулювання підприємств космічної галузі України: нові реалії та виклики / О. Є. Джур [Електронний ресурс] // Ефективна економіка – 2015. – №1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3748>.
6. Джур О.Є. Перспективи включення українських підприємств космічної галузі в міжнародні коопераційні проекти і програми в сфері космічної діяльності [Текст] / О. Є. Джур // Глобальні та національні проблеми економіки – 2015. – № 4. – С. 365–371.
7. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми України на 2013-2017 роки» від 05.09.2013 р. № 439-VII [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/439-18#n12>.
8. Звіт Державного космічного агентства України про використання коштів державного бюджету за 2014 рік [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/46BC117B7408F718C22579A00052878B?OpenDocument&Lang=U>.
9. Концепція реалізації державної політики у сфері космічної діяльності на період до 2032 року [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.nkau.gov.ua/pdf/Koncersiya_2032.pdf.
10. Лісовенко С.А. Корпоратизація підприємств як основа конкурентоспроможності авіакосмічної галузі України [Текст] / С. А. Лісовенко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 3 (15). – С. 105–115.
11. Стратегія космічної діяльності України на період до 2022 року: наказ ДКА від 21.05.2015 № 100 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/359DFEFAD3B756F7C2257E66002A1265?OpenDocument&Lang=U>.
12. Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки – 2006 [Текст] : Монографія / За ред. О.С. Власюка. – К. : НІСД, 2006. – 576 с.
13. Фельдман В. Інтерв'ю Голови Державного космічного агентства України Олега Уруського виданню «Демократична Україна» від 22 травня 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248198305&cat_id=244276512.
14. Шевцов А.І. Корпоратизація в оборонно-промисловому комплексі України: проблеми та шляхи їх вирішення [Текст] / А. І. Шевцов, Р. В. Боднарчук // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2. – С. 119–128.

15. Шевцов А. Проблемні питання розвитку міжнародної діяльності ракетно-космічної галузі України в сучасних умовах. Аналітична записка / А. Шевцов, В. Шеховцов, О. Шевченко // Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/945/>.

References

1. Babyre, O.V. (2013). Osoblyvosti investytsijnoi diial'nosti pidpriemstv kosmichnoi haluzi v suchasnykh umovakh [Features of investment activity space industry in modern conditions]. Problems and perspectives of innovation development of economy' 14: *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya (21-22 bereznya 2014 roku)*. – *International Scientific and Practical Conference*. (pp. 10-12). – Kherson: Vydavnychyj dim «Hel'vetyka [in Ukrainian].
2. Banakhevych, Yu. (2015). Za dva-try roky Ukraina matyme svoje uhrupuvannia suputnykiv – holova kosmichnoho ahentstva [Ukraine will have its constellation for two or three years - head Space Agency]. *ukrinform.ua*. Retrieved from http://www.ukrinform.ua/ukr/news/za_dva_tri_roki_ukrainina_matyme_svoe_ugrupuvannya_suputnykiv_golova_dergavnogo_kosmichnogo_agentstva_2046754 [in Ukrainian].
3. Bukhun, Yu.V. (2013). Rozrobka efektyvnoi investytsijnoi polityky pidpriemstv kosmichnoi haluzi v umovakh modernizatsii ekonomiky [Developing an effective investment policy space industry in terms of economic modernization]. *Yevropejs'ki perspektyvy - European Prospects*, 9, 29-35 [in Ukrainian].
4. Bukhun, Yu.V. (2015). Shliakhy formuvannia mekhanizmu investytsijnoho zabezpechennia vidtavoriuval'nykh protsesiv v kosmichnij haluzi [The ways of formation mechanism of reproduction processes to ensure investment in space]. *Ekonomichnyj visnyk NTUU «KPI» - Economic Bulletin of NTUU «KPI»*, 12. Retrieved from <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45191> [in Ukrainian].
5. Dzhur, O.Ye. (2015). Derzhavne rehuliuвання pidpriemstv kosmichnoi haluzi Ukrainy: novi realii ta vyklyky [State regulation of the space industry of Ukraine: new realities and challenges]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3748> [in Ukrainian].
6. Dzhur, O.Ye. (2015). Perspektyvy vkluchennia ukrains'kykh pidpriemstv kosmichnoi haluzi v mizhnarodni kooperatsijni proekty i prohramy v sferi kosmichnoi diial'nosti [Prospects for the include Ukrainian space industry enterprises to international cooperative projects and programs in space]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, 4, 365-371 [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy «Pro zatverdzhennia Zahal'noderzhavnoi tsil'ovoi naukovo-tekhnichnoi kosmichnoi prohramy Ukrainy na 2013-2017 roky» [The Law of Ukraine «On Approval of the State target scientific and technical space program of Ukraine for 2013-2017 years»]. (2013). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/439-18#n12> [in Ukrainian].
8. Zvit Derzhavnoho kosmichnoho ahentstva Ukrainy pro vykorystannia koshtiv derzhavnoho biudzhetu [State Space Agency of Ukraine Annual Report]. (2014). *nkau.gov.ua*. Retrieved from <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/46BC117B7408F718C22579A00052878B?OpenDocument&Lang=U> [in Ukrainian].
9. Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi kosmichnoi diial'nosti na period do 2032 roku [The concept of public policy in the field of space activities for the period until 2032]. (2012). *nkau.gov.ua*. Retrieved from http://www.nkau.gov.ua/pdf/Koncepciya_2032.pdf [in Ukrainian].
10. Lisovenko, S.A. (2011). Korporatyziatsiia pidpriemstv iak osnova konkurentospromozhnosti aviakosmichnoi haluzi Ukrainy [Corporatization of enterprises as the basis of competitive aerospace industry Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky – Economics and Management of Engineering Industry: Problems of Theory and Practice*, 3 (15), 105-115 [in Ukrainian].
11. Nakaz Derzhavnoho kosmichnoho ahentstva Ukrayiny Stratehiia kosmichnoi diial'nosti Ukrainy na period do 2022 roku [DKAU Order «Strategy space of Ukraine till 2022»]. (2015). *nkau.gov.ua*. Retrieved from <http://www.nkau.gov.ua/nsau/catalognew.nsf/mainU/359DFEFAD3B756F7C2257E66002A1265?OpenDocument&Lang=U> [in Ukrainian].
12. Vlasiuk, O.S. (2006). *Ukraina: Ctratehichni priorityety. Analitychni otsinky [Ukraine: Ctratehichni priorities. Analytical evaluation]*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
13. Fel'dman, V. (2015). Interv'iu Holovy Derzhavnoho kosmichnoho ahentstva Ukrainy Oleha Urus'koho vydanniu «Demokratychna Ukraina» [Interview of Head of the State Space Agency of Ukraine Oleg Uruskyi for publication "Democratic Ukraine"]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248198305&cat_id=244276512 [in Ukrainian].

14. Shevtsov, A.I., & Bodnarchuk, R.V. (2014). Korporatyzatsiia v oboronno-promyslovomu kompleksi Ukrainy: problemy ta shliakhy ikh vyrishennia [Corporatization in the military-industrial complex of Ukraine: problems and solutions]. *Stratehichni priorytety – Strategic Priorities*, 2, 119-128 [in Ukrainian].
15. Shevtsov, A.I. (2012). Problemni pytannia rozvytku mizhnarodnoi diial'nosti raketno-kosmichnoi haluzi Ukrainy v suchasnykh umovakh: analitychna zapyska [Problem issues of development of international space industry of Ukraine in modern conditions. Analytical note]. NISD. *niss.gov.ua*. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/945/> [in Ukrainian].

Yuriy Bukhun, Applicant

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, Ukraine

Investment Aspects of Ukraine's Space Industry Enterprises Corporatization

The aim of research is to determine the major investment aspects of corporatization space industry of Ukraine in the modern conditions. To achieve this goal required: to defined basic directions of investment orientation process of corporatization entities in this sphere; to find out tasks and requirements for the process of corporatization space industry enterprises in Ukraine; to analyzed the world experience about process of corporatization of astronautics enterprises; to describing the state regulation mechanism of corporatization process in Ukraine space industry enterprises; to determined perspective projects in which the Ukrainian space company participated as objects integrated structures; to allocated main threats and ways of economic development of the space industry of Ukraine.

The methodological basis of research is a systematic approach to disclosure of investment business aspects of corporatization space. Scientific methods research is a dialectical method, specific research methods used in the work, including the method of generalization and abstraction, deductive; analysis and synthesis; analogies; statistical and trend methods.

Therefore, effective corporatization process space industry depends on the successful combination of effective public policy to promote investment attractiveness of proportional space and attract extra-budgetary funds. It will create favorable conditions for the development of space technologies, to form an internal space services market and increase export potential. The scientific novelty of the research is to identify promising projects for the Ukrainian space enterprises in which they participate as objects integrated structures. It will allow create a favorable condition for the development of space technologies, to form an internal space services market and increase export potential. The scientific novelty of the research is to identify promising projects for the Ukrainian space enterprises in which they participate as objects integrated structures.

space industry, corporatization, integrated structure, investment, financing, international scientific and technical cooperation

Одержано (Received) 28.09.2015

Прорецензовано (Reviewed) 24.11.2015

Прийнято до друку (Approved) 30.11.2015

УДК 332.15: 338.45

М.Ю. Гусарова, асп.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

Передумови створення туристського кластеру на Черкащині на основі конкурентних переваг регіону

Досліджені особливості функціонування кластерних структур в рекреаційно-туристичній сфері України та здійснений аналіз їх впливу на підвищення конкурентоспроможності регіону. Узагальнено умови створення перспективних туристичних регіонів України в межах русла річки Дніпро. Виявлено недоліки та перспективи формування сприятливих умов функціонування туристичних кластерів в Україні. Визначено можливі проблеми, пов'язані зі створенням туристського кластеру в межах Черкащини.

туристський кластер, конкурентоспроможність регіону, туристське освоєння, макрорегіон, туристсько-рекреаційний комплекс, кластерна політика, стратегія розвитку туризму

© М.Ю. Гусарова, 2015